

Stanislav Konečný
Bruno Konečný

**OTVORENÁ
KOMUNÁLNA POLITIKA
TEÓRIA A PRAX**

Bratislava 2009

Stanislav Konečný – Bruno Konečný

**OTVORENÁ KOMUNÁLNA POLITIKA
TEÓRIA A PRAX**

Bratislava 2009

*Venované
všetkým primátorkám a primátorom,
všetkým starostkám a starostom,
ktorí chcú byť tými najlepšimi primátormi a primátorkami,
starostami a starostkami svojich miest a obcí,
venované
všetkým tým, ktorí sa chcú naozaj dozvedieť čo najviac o tom,
ako urobiť každé mesto a každú obec
pre jej obyvateľov
tým najlepším miestom na svete,
venované
mojej/našej Spišskej Belej.*

© Autori:

Doc. PhDr. Ing. Stanislav Konečný, PhD.
Mgr. Mgr. Bruno Konečný

Recenzenti:

Doc. Ing. Marta Hamalová, CSc.
Doc. PhDr. Jozef Lysý, CSc.
PhDr. Eva Bolfiková, CSc.
JUDr. Mgr. Dušan Šlosár, PhD.

ISBN 978-80-969133-3-6

EAN 9788096913336

ISBN (e-kniha): 978-80-972971-1-4

Bez súhlasu oboch majiteľov autorských práv (ktorých podiel na autorstve tejto publikácie je 85:15, pričom autorstvo častí spracovaných Mgr. Mgr. Brunom Konečným je vyznačené v obsahu hviezdíčkou*) je výroba kópií a kopírovanie celku či častí tejto publikácie zakázané. Porušovanie autorských práv môže mať za následok trestnoprávne a občianskoprávne dôsledky.

Súhlas oboch autorov je možné vyžiadať na e-mailovej adrese stanokonecny@post.sk alebo post@stanokonecny.sk, kam prosíme smerovať aj informácie o citovaní tejto publikácie.

Obsah

PREDSLOV	13
1 NAMIESTO ÚVODU: TRI (TERMINOLOGICKÉ) POZNÁMKY	17
1.1 Prvá poznámka: commūne a commūnio	18
1.2 Druhá poznámka: komunálny – komunitný – municipálny – miestny – lokálny	20
1.2.1 Komunita, komúna, komunitný, komunálny	21
1.2.2 Lokalita, lokalitný, lokálny, miestny	22
1.2.3 Municipium, municipálny	23
1.3 Tretia poznámka: politika – verejná politika – komunálna politika	24
1.3.1 Politika	25
1.3.2 Verejná politika	26
1.3.2.1 Verejná politika a verejný sektor	27
1.3.2.2 Verejná politika a štátna správa.....	28
1.3.2.3 Verejná politika a samospráva.....	29
1.3.2.4 Verejná politika a občiansky sektor.....	29
1.3.3 Komunálna politika ako verejná politika	30
2 KONTEXTY KOMUNÁLNEJ POLITIKY	32
2.1 Politika a záujmy	32
2.1.1 Verejné záujmy a ich hierarchia	33
2.1.2 Miestne záujmy a komunálne záujmy	38
2.1.3 Komunálna politika – pracovné vymedzenie	39
2.2 Komunálna politika a dejiny sídlenia	41
2.3 Komunálna politika a verejná správa*	47
2.3.1 Komunálna politika a štátna správa	51
2.3.2 Komunálna politika a samospráva	57
2.3.2.1 Územná samospráva	58
2.3.2.2 Miestna samospráva	59
2.3.2.3 Záujmová samospráva	61
3 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ KOMUNÁLNEJ POLITIKY	63
3.1 Filozofické východiská	64
3.1.1 Kontraktualizmus	67
3.1.2 Liberalizmus	69
3.1.3 Konzervativizmus	73
3.1.4 Korporativizmus	77
3.1.5 Komunitarizmus	82
3.1.6 Socializmus	84
3.2 Právne východiská*	87
3.2.1 Teória prirodzeného práva	87
3.2.2 Právna prax	90

3.2.3	Komunálne právo	103
3.2.4	Domovské právo	107
3.3	Sociologické východiská	109
3.3.1	Sociológia mesta	114
3.3.2	Sociológia urbanizmu	120
3.3.3	Sociológia vidieka	122
3.3.4	Sociálne siete a sociálny kapitál	127
3.4	Ekonomické východiská	133
3.4.1	Štandardné ekonomické prístupy	134
3.4.1.1	Komunálny verejný sektor	134
3.4.1.2	Teória (komunálnej) verejnej voľby	137
3.4.1.3	Komunálne vlastníctvo	139
3.4.2	Lokalizačné prístupy	143
3.4.2.1	Lokálny multiplikátor	146
3.4.3	Alternatívne ekonomické prístupy	147
3.4.3.1	Komunitné výmenné okruhy	151
3.4.3.2	Lokálne (komplementárne) meny	156
3.5	Politologické východiská	160
3.5.1	Komunálna demokracia	161
3.5.1.1	Priama komunálna demokracia	162
3.5.1.2	Zastupiteľská komunálna demokracia	164
3.5.1.3	Konsociačná komunálna demokracia	165
3.5.1.4	Konsenzuálna komunálna demokracia	166
3.5.1.5	Polyarchia	167
3.5.2	Politologické teórie komunity	168
3.5.2.1	Teória duálneho štátu	168
3.5.2.2	Lokalizmus	170
3.5.2.3	Teória lokálneho štátu	173
3.5.2.4	Komunalizmus	174
4	OBSAH KOMUNÁLNEJ POLITIKY – TRI IDENTITY	177
4.1	Priestorová identita	177
4.1.1	Integrita priestoru	180
4.1.2	Vlastnosti priestoru	181
4.1.3	Štruktúra priestoru	183
4.1.3.1	Obec v priestore	183
4.1.3.2	Priestor v obci	184
4.2	Sociálna identita	185
4.2.1	Sídlna komunita ako základ sociálnej identity obce	187
4.2.1.1	Susedstvo	189
4.2.1.2	Sociálne siete	191
4.2.2	Obyvateľ ako občan	191
4.2.2.1	Občianska participácia	192
4.2.2.2	Subjekty občianskej spoločnosti	193

4.2.3	Občan ako obyvateľ*	198
4.2.3.1	Obyvateľská participácia	198
4.2.3.2	Účasť obyvateľov obce na komunálnej politike	203
4.3	Ekonomická identita	210
4.3.1	Majetok	211
4.3.2	Rozpočet	214
4.3.2.1	Miestne dane	215
4.3.2.2	Štátne subvencie	217
4.3.2.3	Výdavky miestnych rozpočtov	217
5	KOMUNÁLNA SPRÁVA	225
5.1	Sídlna štruktúra: fragmentácia a integrácia	225
5.2	Komunálna politika a malé obce – integrácia	226
5.2.1.	Amalgamácia	231
5.2.2	Municipalizácia	232
5.2.3	Dvojstupňová miestna samospráva	233
5.2.4	Typové rozlíšenie obcí	235
5.2.5	Medziobecná spolupráca	235
5.2.5.1	Spolupráca bez vzniku nového právneho subjektu*	239
5.2.5.2	Spolupráca so vznikom nového právneho subjektu*	240
5.3	Komunálna politika a mestá – fragmentácia	243
5.3.1	Mestá a mestské časti	252
	ZÁVER	256
	LITERATÚRA	259
	SUMMARY	277
	ZUSAMMENFASSUNG	284
	BIOGRAFICKÉ POZNÁMKY	291

OPEN COMMUNAL POLICY – THEORY AND PRACTICE

Table of contents:

FOREWORD	13
1 INSTEDAD OF AN INTRODUCTION: THREE (TERMINOLOGICAL) REMARKS	17
1.1 First Remark: Commūne and Commūnio	18
1.2 Second Remark: Communal – Community – Municipal – Parochial –Local	20
1.2.1 Community, Commune, Communitarian, Communal	21
1.2.2 Locality, Habitat, Local, Parochial	22
1.2.3 Municipality, Municipal	23
1.3 Third Remark: Policy – Public Policy – Communal Policy	24
1.3.1 Policy	25
1.3.2 Public Policy	26
1.3.2.1 Public Policy and Public Sector	27
1.3.2.2 Public Policy and State Administration	28
1.3.2.3 Public Policy and Selfgovernment	29
1.3.2.4 Public Policy and Civic Sector	29
1.3.3 Communal Policy	30
2 CONTEXTS OF COMMUNAL POLICY	32
2.1 Policy and Interests	32
2.1.1 Public Interests and their Hierarchy	33
2.1.2 Local Interest and Municipal Communal Interests	38
2.1.3 Communal Policy – Working Termination	39
2.2 Communal Policy and the History of Inhabitation	41
2.3 Communal Policy and Public Administration	47
2.3.1 Communal Policy and State Administration	51
2.3.2 Communal Policy and Self-Government	57
2.3.2.1 Territorial Self-Government	58
2.3.2.2 Local Self-Government	59
2.3.2.3 Self-Government of Interests	61
3 THEORETICAL RESOURCES OF COMMUNAL POLICY	63
3.1 Philosophical Resources	64
3.1.1 Contractualism	67
3.1.2 Liberalism	69
3.1.3 Conservatism	73
3.1.4 Corporatism	77
3.1.5 Commnunitarism	82
3.1.6 Socialism	84

3.2	Legal Resources	87
3.2.1	Theory of Natural law	87
3.2.2	Legal Practice	90
3.2.3	Communal Law	103
3.2.4	Right of Domicile	107
3.3	Sociological Resources	109
3.3.1	Sociology of Town	114
3.3.2	Sociology of Urbanism	120
3.3.3	Urban Sociology	122
3.3.4	Social Networks and Social Capital	127
3.4	Economic Resources	133
3.4.1	Standard Economic Approach	134
3.4.1.1	Communal Public Sector	134
3.4.1.2	Theory of Public (Communal) Choice	137
3.4.1.3	Communal Property.....	139
3.4.2	Localisation Approaches	143
3.4.2.1	Local Mutiplicator.....	146
3.4.3	Alternative Economic Approaches	147
3.4.3.1	Communal Exchange Circles	151
3.4.3.2	Local (Complementary) Currencies	156
3.5	Political Resources	160
3.5.1	Communal Democracy	161
3.5.1.1	Direct Communal Democracy	162
3.5.1.2	Representative Communal Democracy	164
3.5.1.3	Consociation Communal Democracy.....	165
3.5.1.4	Consensual Communal Democracy.....	166
3.5.1.5	Polyarchy.....	167
3.5.2	Political Theories of Community	168
3.5.2.1	Theory of Dual State.....	168
3.5.2.2	Localism	170
3.5.2.3	Theory of Local State	173
3.5.2.4	Communalism.....	174
4	CONTENT OF COMMUNAL POLICY – THREE IDENTITIES	177
4.1	Spatial Identity	177
4.1.1	Integrity of the Space	180
4.1.2	Character of the Space	181
4.1.3	Structure of the Space	183
4.1.3.1	Municipality in Space.....	183
4.1.3.2	Space in Municipality.....	184
4.2	Social Identity	185
4.2.1	Residential Community as the Basis of Social Identity of the Municipality	187
4.2.1.1	Neighbourhood.....	189
4.2.1.2	Social Networks.....	191

4.2.2 Inhabitant as a Citizen	191
4.2.2.1 Civic Participation.....	192
4.2.2.2 Subjects of Civic Participation.....	193
4.2.3 Citizen as an Inhabitant	198
4.2.3.1 Inhabitant Participation	198
4.2.3.2 Implication of Inhabitants of a Municipality in Communal Policy.....	203
4.3 Economic Identity	210
4.3.1 Property	211
4.3.2 Budget	214
4.3.2.1 Local Taxes	215
4.3.2.2. State Subventions	217
4.3.2.3 Expenditures of Municipal Budgets.....	217
5 COMMUNAL ADMINISTRATION	225
5.1 Residential Structure: Fragmentation and Integration	225
5.2 Communal Policy and Small Municipalities – Integration	226
5.2.1 Amalgamation.....	231
5.2.2 Municipalization.....	232
5.2.3 Two-Stage Local Self-Government.....	233
5.2.4 Type Distinction of Municipalities.....	235
5.2.5 Inter – Municipal Cooperation	235
5.3 Communal Policy and Towns – Fragmentation	243
5.3.1 Towns and Urban Districts	252
CONCLUSION	256
LITERATURE	259
SUMMARY	277
BIOGRAPHY REMARKS	291

OFFENE KOMMUNALPOLITIK – THEORIE UND PRAXIS

Inhalt:

VORWORT	13
1 STATT EINFÜHRUNG – DREI (TERMINOLOGISCHE) BEMERKUNGEN	17
1.1 Erste Bemerkung: Commüne and Commünio	18
1.2 Zweite Bemerkung: kommunal – gemeinschaftlich – municipal – örtlich – lokal	20
1.2.1 Gemeinschaft, Kommune, gemeinschaftlich, kommunal	21
1.2.2 Lokalität, lokal, örtlich	22
1.2.3 Municipium, municipal	23
1.3 Dritte Bemerkung: Politik – öffentliche Politik – kommunale Politik	24
1.3.1 Politik	25
1.3.2 Öffentliche Politik	26
1.3.2.1 Öffentliche Politik und der öffentliche Sektor	27
1.3.2.2 Öffentliche Politik und die Staatsverwaltung	28
1.3.2.3 Öffentliche Politik und Selbstverwaltung	29
1.3.2.4 Öffentliche Politik und der Zivilektor	29
1.3.3 Kommunalpolitik	30
2 DIE KONTEXTE DER KOMMUNALPOLITIK	32
2.1 Politik und Interessen	32
2.1.1 Öffentliche Interessen und deren Hierarchie	33
2.1.2 Örtliche Interessen und kommunale Interessen	38
2.1.3 Kommunalpolitik – Arbeitsbegrenzung	39
2.2 Kommunalpolitik und die Geschichte der Siedlung	41
2.3 Kommunalpolitik und die öffentliche Verwaltung	47
2.3.1 Kommunalpolitik und die Staatsverwaltung	51
2.3.2 Kommunalpolitik und die Selbstverwaltung	57
2.3.2.1 Territoriale Selbstverwaltung	58
2.3.2.2 Örtliche Selbstverwaltung	59
2.3.2.3 Interessens-Selbstverwaltung	61
3 THEORETISCHE AUSGANGSPUNKTE DER KOMMUNALPOLITIK	63
3.1 Philosophische Ausgangspunkte	64
3.1.1 Kontraktualismus	67
3.1.2 Liberalismus	69
3.1.3 Konservatismus	73
3.1.4 Korporativismus	77
3.1.5 Kommunitarismus	82
3.1.6 Sozialismus	84

3.2	Rechtliche Ausgangspunkte	87
3.2.1	Theorie des Naturrechts	87
3.2.2	Rechtliche Praxis	90
3.2.3	Kommunales Recht	103
3.2.4	Heimatsrecht	107
3.3	Soziologische Ausgangspunkte	109
3.3.1	Soziologie der Stadt	114
3.3.2	Soziologie der Urbanistik	120
3.3.3	Soziologie des Landes	122
3.3.4	Soziale Netzwerke und Sozialkapital	127
3.4	Ökonomische Ausgangspunkte	133
3.4.1	Ökonomische Standardansätze	134
	3.4.1.1 Kommunalere öffentlicher Sektor	134
	3.4.1.2 Theorie der (kommunaler) öffentlicher Wahl	137
	3.4.1.3 Kommunaleigentum	139
3.4.2	Lokalisationsansätze	143
	3.4.2.1 Lokaler Multiplikator	146
3.4.3	Alternative ökonomische Ansätze	147
	3.4.3.1 Gemeinschaftliche Austauschkreise	151
	3.4.3.2 Lokale (komplementäre) Währungen	156
3.5	Politologische Ausgangspunkte	160
3.5.1	Kommunale Demokratie	161
	3.5.1.1 Direkte kommunale Demokratie	162
	3.5.1.2 Kommunale Vertretungsdemokratie	164
	3.5.1.3 Kommunale Demokratie	165
	3.5.1.4 Kommunale Konsensdemokratie	166
	3.5.1.5 Polyarchie	167
3.5.2	Politologische Theorien der Kommunität	168
	3.5.2.1 Theorie des Dualstaates	168
	3.5.2.2 Lokalismus	170
	3.5.2.3 Theorie des lokalen Staates	173
	3.5.2.4 Kommunalismus	174
4	INHALT DER KOMMUNLAPOLITIK – DREI IDENTITÄTEN	177
4.1	Räumliche Identität	177
4.1.1	Integrität des Raumes	180
4.1.2	Eigenschaften des Raumes	181
4.1.3	Struktur des Raumes	183
	4.1.3.1 Gemeinde im Raum	183
	4.1.3.2 Raum in der Gemeinde	184
4.2	Soziale Identität	185
4.2.1	Siedlungsgemeinschaft als Basis der sozialen Identität der Gemeinde	187
	4.2.1.1 Nachbarschaft	189
	4.2.1.2 Soziale Netzwerke	191

4.2.2 Einwohner als Bürger	191
4.2.2.1 Bürger – Partizipation.....	192
4.2.2.2 Subjekte der Bürger – Partizipation.....	193
4.2.3 Bürger als Einwohner	198
4.2.3.1 Einwohner – Partizipation.....	198
4.2.3.2 Teilnahme der Gemeindeeinwohner an der Kommunalpolitik.....	203
4.3 Ökonomische Identität	210
4.3.1 Eigentum	211
4.3.2 Budget	214
4.3.2.1 Lokale Steuer.....	215
4.3.2.2 Staatliche Subventionen.....	217
4.3.2.3 Ausgaben des Gemeindebudgets.....	217
5 KOMMUNALE VERWALTUNG	225
5.1 Siedlungsstruktur: Fragmentierung und Integration	225
5.2 Kommunalpolitik und kleine Gemeinden – Integration	226
5.2.1 Amalgamierung.....	231
5.2.2 Munizipalisierung.....	232
5.2.3 Zweistufige örtliche Selbstverwaltung.....	233
5.2.4 Typunterscheidung der Gemeinden.....	235
5.2.5 Zusammenarbeit zwischen Gemeinden.....	235
5.3 Kommunalpolitik und Städte – Fragmentierung	243
5.3.1 Städte und Stadtteile.....	252
ABSCHLUSS	256
LITERATUR	259
ZUSAMMENFASSUNG	284
BIOGRAPHISCHE BEMERKUNGEN	291

PREDSLOV

„Politická sloboda a schopnosť zúčastňovať sa na živote vlastnej komunity sú predpokladmi, ktoré sú pre ľudský rozvoj také dôležité, ako schopnosť čítať a písať či mať dobré zdravie. Ľudia bez politickej slobody majú v živote oveľa menej možností vytvárať spoločné idey a vyjadrovať názory. A schopnosť zúčastňovania sa na živote vlastnej komunity – čo káže rešpektovať iných a mať slovo v komunálnych rozhodnutiach – je základom ľudskej existencie.“

Rozvoj ľudských zdrojov: Prehľadovanie demokracie
v roztrieštenom svete (UNDP 2002)

Obnovenie samosprávneho charakteru verejnej správy na úrovni obcí a miest u nás pred devätnástimi rokmi naštartovalo proces, v ktorom sa rozhodovanie o správe mnohých vecí verejných reálne dostalo do bezprostrednej blízkosti každého občana, na miestnu úroveň.

Spolu s politickou dimenziou – voľbou starostov a primátorov, poslancov obecných, miestnych a mestských zastupiteľstiev – prišlo aj rozhodovanie o otázkach ekonomických (...*koľko budeme platiť za nádobu na komunálny odpad, za miesto na cintoríne alebo za pobyt dieťaťa v materskej škole?*), priestorových (...*kde sa budú stavať v našej obci nové domy, ktoré miestne komunikácie sa budú udržiavať prednostne?*), sociálnych (...*kto dostane jednorazovú sociálnu výpomoc? ...zriadi obec zariadenie sociálnych služieb pre seniorov?*) a ďalších, ktoré sú veľmi často vzájomne prepojené (...*zriadi vôbec obec materskú školu? ...a ak áno, na ktorom konci obce bude? ...a koľko budeme platiť?*). Už o týchto otázkach nerozhoduje nijaký zhora riadený národný výbor, ale občanmi zvolené zastupiteľstvo. A ak to cez zastupiteľstvo nejde, občania majú k dispozícii petície a miestne referendum, môžu sa zorganizovať do občianskeho združenia alebo dokonca do miestnej politickej strany a presadiť svoje záujmy. Samozrejme – inak bude celý tento proces vyzerat' v malej dedinke s pár desiatkami obyvateľov, ktorí sa dobre osobne poznajú a denne sa stretávajú – a inak v meste s desiatkami či dokonca stovkami tisícov obyvateľov...

Takto sa aj u nás sformovali základy komunálnej politiky, ktorá už nie je iba vykonávateľom rozhodnutí „zhora“, ale skutočným prejavom samosprávnosti pri presadzovaní záujmov spoločne sídliačich ľudí.

Naša miestna samospráva a naša komunálna politika už síce nahromadili mnoho vlastných skúseností, ale neustále sa nechávajú celkom prirodzene inšpirovať aj dobrými skúsenosťami z praxe komunálnej politiky v iných krajinách. Dobrým zdrojom takýchto inšpirácií sa stala Európska charta miestnej samosprávy, ktorú prijala v roku 1985 Rada Európy. Slovenská republika pristúpila k tomuto do-

kumentu až v roku 2000, ale naďalej je aj pre nás zdrojom inšpirácie pri zdokonaľovaní nášho prístupu k riešeniu komunálnych otázok.

Miestna samospráva i jej činnosťný prejav – komunálna politika¹ – sa však v posledných rokoch aj u nás ďalej mení. Základnou charakteristikou tejto zmeny je otváranie sa komunálnej politiky. Otvorená spoločnosť s aktívnym občanom potrebuje aj otvorenú verejnú správu a v jej rámci aj otvorenú komunálnu politiku. Aj politika, ktorá bola tradične vecou úzkeho okruhu volených zástupcov či profesionálnych politikov, oným príslovečným „panským huncútstvom“, sa otvára, stáva sa verejnou politikou. Komunálnu politiku už nemožno chápať len ako činnosť inštitucionalizovaných orgánov miestnej samosprávy, ale ako aktivitu celej komunity, celého sídelného spoločenstva – a nielen ako aktívnych jednotlivcov, ale aj všetkých skupín, spoluvytvárajúcich toto spoločenstvo.

Prax komunálnej politiky už dozrela aj k potrebe formovania vlastnej teórie – celý rad teoretických otázok čaká na svoje riešenie: Zatiaľ čo donedávna bola činnosť obcí považovaná za nedeliteľnú súčasť poštátnenej verejnej správy, dnes sa stretávame aj s názorom, že obec je subjekt, ktorý nemá so štátom nič spoločné, lebo je „neštátnou organizáciou občianskej spoločnosti“. Aký je vlastne vzťah miestnej samosprávy a štátnej správy? Alebo: ak je obec verejnoprávnym subjektom, nedostáva sa do konfliktu, keď sa pri využívaní svojho majetku často riadi predpismi práva súkromného? A tak ďalej...

Ktorá veda, alebo ktoré vedy by mali profilovať východiská teórie komunálnej politiky? V našej realite sa k jej témam vyjadrujú najčastejšie ekonómovia, právnici, sociológovia, ale aj filozofi, geografi, urbanisti, etnografi ... Fínsky autor A.-V. Anttiroiko (1996) vytýčil päť hlavných a vzájomne previazaných pravidiel pre formovanie všeobecnej komunálnej teórie:

- miestna samospráva musí byť študovaná vo svojom kontexte, s prihliadnutím na všetky relevantné vzťahy, ktoré majú vplyv na formovanie a fungovanie miestnej samosprávy a život lokálneho spoločenstva;
- analýza by mala prekonávať rámce pozorovania a popisovania bežného života a mala by byť pokusom o usporiadanie javov do určitého systému;
- analýza by mala mať vedecký charakter v tom zmysle, v akom má veda umožňovať lepšie pochopenie každodenného života;
- analýza by mala byť obohatením toho, čo prináša každodenný bežný život, čiže teória a prax musia vzájomne čo najtesnejšie súvisieť;
- skúmanie by malo viesť k tomu, aby každý zásah do každodenného života, bol zo stránky svojej formy i obsahu zdôvodnený teóriou.

Aj naša verejná správa na miestnej úrovni sa teda má ešte v čom zdokonaľovať, hľadať nové odpovede, nové riešenia. To, že štát prenáša na mestá a obce stále ďalšie a ďalšie úlohy, má svoje pozitívne, ale aj negatívne stránky. I preto sa zvyšuje

---

¹„Samospráva je ...základom komunálnej politiky“ (Hamalová – Tvrdoň – Žárska 1997: 71)

je úloha komunálnej politiky a úmerne tomu musí narastať aj význam výučby takéhoto predmetu v rámci prípravy odborníkov pre verejnú správu.

Predmet Komunálna politika sa stáva štandardným vo výučbe na školách ekonomického i spoločenskovedného zamerania. Na Slovensku sa prednáša na Fakulte verejnej správy UPJŠ v Košiciach, na Inštitúte verejnej politiky Fakulty ekonomických a sociálnych vied UK, na Vysokej škole ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave i na ďalších univerzitách a vysokých školách buď samostatne (najčastejšie v kontexte politologických štúdií), alebo v rámci ekonomického prípadne i technického štúdia (komunálna ekonomika a komunálna politika, municipálna ekonomika, priestorové plánovanie), v rámci sociálnej geografie, environmentálnej sociológie alebo humánnej geografie (geografia obyvateľstva a sídiel) a pod. Najmä pre účely týchto študijných odborov vyšli aj prvé publikácie, ktoré sa venovali komunálnej politike u nás, spravidla však najmä z hľadiska potrieb daného odboru (napr. Žárska 1996, Buček 2006, Konečný 2006, Žárska 2007) a spravidla nevyúsťovali do širších teoretických záverov. Pritom už skutočnosť, že komunálna politika vyvoláva záujem sociológov, ekonómov a geografov nám môže signalizovať, že ju vieme identifikovať v troch základných dimenziách – v dimenzii sociálnej, v dimenzii ekonomickej a v dimenzii priestorovej. Už táto skutočnosť naznačuje značne interdisciplinárny charakter teoretických východísk komunálnej politiky, ktorému zodpovedá aj často veľmi komplexný charakter riešení, ktoré sú prijímané v jej praxi.

Ale ani mimo nášho územia zatiaľ nevzniklo priveľa prác, ktoré by pri koncipovaní komunálnej politiky, najmä ako teórie, využívali širší diapazón prístupov a prekračovali len metodologický rámec vied ekonomických, politologických, sociologických, geografických a pod. Výnimku tvorí najmä nemecky hovoriaci priestor, v ktorom sa už tradične venuje komunálnej politike aj v teórii väčšia pozornosť (pozri napr. opakované vydania zborníka editorov Wollmann – Roth 1999, či monografie Gisevius 1999, ale aj tam niektorí autori konštatujú, že komunálna politika je „*blinder Fleck*“ spoločenských vied – Kleinfeld 1996: 18), no v posledných rokoch pribúdajú podobné tituly v knižnej produkcii aj ďalších európskych krajín.

Cieľom tejto monografie je práve zaplniť toto biele miesto, či dokonca celý rad bielych miest. Odborníkom z teórie by mohla priniesť rozšírenie pohľadu na problematiku, ktorej sa venujú, aj za horizont ich vedy (tam ich nechceme poučovať) a motivovať ich k pohľadom na menej časté prístupy k skúmanej problematike: politických filozofov k tomu, aby nevnímali postavenie obce len cez prizmu liberálne videného slobodného občana, ale aby objavovali a znovuobjavovali zorné uhly konzervatívnej filozofie, ale i filozofického korporativizmu a komunitarizmu; právnikov k tomu, aby nevnímali miestnu samosprávu len pohľadom pozitívneho práva, ale aj práva prirodzeného; ekonómov zasa k tomu, aby aj mimo hraníc neoklasickej a nekeynesiánskej ekonómie objavovali inšpiratívnosť zdrojov neštandardných ekonomických teórií, aby vnímali komunitu aj cez sociálne siete, ktoré v nej generujú sociálny kapitál atď.

Aby si v nej každá primátorka, každý primátor a každá starostka i každý starosta našiel informácie a myšlienky, ktoré ho zaujmú – nielen pri tvorbe programu

hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce či nielen pri tvorbe svojho volebného programu, ale každý mesiac, týždeň i každý deň v službe pre svojich občanov.

A tiež aby si v nej našiel to, čo hľadá, aj každý občan, ktorý má záujem, aby jeho obec bola tým miestom, kde naozaj chce žiť a zároveň chce pre to aj niečo urobiť.

Komunálnu politiku budeme v tomto texte analyzovať v jej všeobecnom rozmere, bez špeciálneho prihliadania na jej aplikáciu v čiastkových tematických oblastiach ako napr. komunálna sociálna politika (pozri Konečný 1991, Konečný 2004a), komunálna bytová politika, komunálna environmentálna politika atď. Na druhej strane je i tak problematika, prezentovaná v tejto monografii značne rôznorodá – a práve pre rozsiahlosť a rôznorodosť problematiky bol o recenzovanie rukopisu požiadaný širší okruh odborníkov z rôznych oblastí. Všetkým patrí poďakovanie za celý rad podnetných myšlienok.

Touto monografiou voľne nadväzujeme na študijnú príručku Úvod do štúdia verejnej správy (Konečný 2005a), v ktorej sme vyjasnili také základné pojmy ako sú verejný záujem, verejná moc, verejná správa, verejná politika, verejný sektor, verejné financie a pod., vyjasnili sme si aj štruktúru nositeľov výkonu verejnej správy, vrátane miesta územnej samosprávy v tejto štruktúre, čo je z hľadiska tejto publikácie veľmi dôležité. Objasnili sme v hlavných črtách aj vývoj verejnej správy v Európe i u nás. Zároveň je táto publikácia zásadne prepracovanou a podstatne rozšírenou verziou študijnej príručky Komunálna politika (Konečný 2006).

1 NAMIESTO ÚVODU: TRI (TERMINOLOGICKÉ) POZNÁMKY

V internetových ale i printových výkladových slovníkoch nájdeme spravidla len veľmi jednoduché, ba až zjednodušujúce vysvetlenie, že „komunálny“ je viacmenej to isté čo „obecný“, teda týkajúci sa obce, obcí. Ak zadáme spojenie „komunálna politika“ do internetového vyhľadávača, výsledok nebude príliš povzbudivý: na desiatkach strán rôznych politikov nájdeme informáciu, že svoju politickú dráhu začali „v komunálnej politike“, čím sa naznačuje, že v nejakej obci či meste boli poslancami zastupiteľstva, ba možno i starostami či primátormi. V programoch politických strán, ktoré nám internet tiež ponúkne, sa „komunálna politika“ objaví ako nadpis kapitoly, obsahujúcej sľuby pre mestá a obce. Ale nájsť solídne obsahové vymedzenie tohto pojmu je oveľa ťažšie.

A ak sa pustíme na cudzojazyčné webové stránky zistíme, že vyhľadávanie nás uspokojí viac alebo menej podľa toho, či poznáme terminologický ekvivalent pojmu komunálna politika. Internetový server EIONET, partner Európskej agentúry pre životné prostredie², uvádza terminologické ekvivalenty tohto pojmu nasledovne: anglicky – *local government policy*³, nemecky – *Kommunalpolitik*, bulharsky – *политика на местното управление*, česky – *politika komunální*, dánsky – *lokale myndigheders politik*, grécky – *πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης*, španielsky – *política de Gobierno local*, estónsky – *kohalik omavalitsuspoliitika*, baskicky – *gobernu lokalaren politika*, fínsky – *paikallishallinnon politiikka*, francúzsky – *politique des administrations locales*, maďarsky – *önkormányzati politika*, taliansky – *politica locale*, holandsky – *beleid van de plaatselijke overheid*, nórsky – *kommunalpolitik*, poľsky – *samorząd lokalny*, portugalsky – *governo local (política)*, rusky – *политика местных властей*, slovinsky – *lokalna politika*, švédsky – *lokal regeringspolitik* atď. Vedľa seba tak vystupujú v rôznych jazykoch pojmy komunálny, miestny, lokálny, (samo)správny, verejnosprávny a v iných prameňoch ešte aj municipálny a ďalšie ako rovnoznačné.

Tým by sme mohli túto úvodnú terminologickú poznámku ukončiť, keby sa za touto pestrosťou názvov, ktorými sa v rôznych krajinách označuje *údajne* to isté, neskrývala skutočná pestrosť foriem a obsahov, prvkov a vzťahov, systémov a funkcií, ktoré sa v rôznych krajinách historicky vyvíjali rozdielne. Aj preto je náročné nájsť univerzálny teoretický rámec komunálnej politiky, jej univerzálne akceptovateľné vymedzenie, použiteľné pre politiku miest a obcí v krajinách s takými veľkými rozdielmi v podobe miest a obcí, aké čo i len v európskom kontexte v súčasnosti evidujeme: veď čo by mohla mať spoločné komunálna politika na Slovensku, kde dve tretiny obcí majú menej ako tisíc obyvateľov s podobnou politikou

---

² www.eionet.europa.eu

³ Internetový nemecko-anglický prekladač www.dict.cc však uvádza ako ekvivalent nemeckého *kommunalpolitik* dva anglické ekvivalenty: *community politics* a *local politics* – v oboch prípadoch však **politics** a nie *policy*!

v Anglicku, kde 90 % obyvateľstva žije v mestských (často miliónových) aglomeráciách (a aj preto sa tam hovorí o *municipal policy* resp. ešte neutrálnejšie o *local government*).

K preferencii pojmu komunálna politika (aj oproti pojmu municipálna politika) sa prikláňa aj Ján Buček (2006: 117): „*Najväčším termínom je v tomto význame u nás ‚komunálna politika‘. Tento môžeme považovať za sémanticky presnejší v našich podmienkach (veľký počet obcí, ich značné právomoci), pretože sa viaže na širší základný pojem samosprávna obec, s prepojením väzbou obecný – komunálny. Používanie pojmu komunálna politika (blízku napr. nemeckému kommunal – komunálny, obecný, miestny) bolo čiastočne dezinterpretované v nedávnej minulosti svojou prílišnou identifikáciou s verejným, či skôr štátnym sektorom (najmä s verejnými službami – „komunálne“ služby) a nebol používaný vo svojom širokom význame. V jeho prospech hovorí i jeho používanie u nás v medzivývojnom období.“*

Niet teda terminologickej jednoty nielen u nás, ale ani vo svete: z komunálnej politiky sa raz stáva synonymum pre lokálnu politiku, inokedy synonymum pre municipálnu politiku, politiku miestnej správy atď. – a jej obsah sa krajiny od krajiny líši tak, ako sa líši miestna (samo)správa v danej krajine od miestnej (samo)správy v krajine susednej.

Vzťahy medzi pojmami komunálny – miestny – municipálny atď. sú však oveľa zložitejšie, než sa na prvý pohľad môže zdať, preto sa im budeme venovať nielen v druhej terminologickej poznámke, ale aj na mnohých ďalších miestach tejto publikácie.

1.1 Prvá poznámka: *commūne* a *commūnio*

Hneď na začiatku je nutné vysporiadať sa s prvou terminologickou pascou: na jednej strane latinské podstatné meno *commūne* znamená síce 1. obecnú vec, obecný majetok, 2. obec, 3. verejné miesta, verejnosť – k nemu príslušné sloveso *commūnio* však môže mať zdanlivo aj práve opačný obsah: okrem iného môže totiž znamenať vyčleňovať, ba v určitom kontexte až „silne opevňovať“ (Špaňár – Hrabovský 1987: 113).

Pasca je však len zdanlivá: prepojením týchto dvoch obsahov príbuzných slov dostaneme obraz obce, ktorá je obcou ako iné, otvorenou, verejnou štruktúrou – a predsa osobitou, špecifickou, odlišujúcou sa („opevnenou“) od okolitého sveta, v tom aj od iných obcí, zakladajúcou si na vlastnom špecifiku a neopakovateľnosti, no súčasne aj na kooperácii s okolitým svetom. „*Každá komunita (spoločenstvo) je vždy podvojná, zahrňajúca v sebe z jednej strany život v tomto spoločenstve, na druhej strane účasť na živote širšej spoločnosti*“ (Wirth 2005: 54), je vždy prienikom globálnej spoločnosti, regionálnych väzieb i lokálnych štruktúr (Moravčíková – Kučírková 2007).

Tento aspekt je podľa niektorých názorov prítomný aj v tönniesovskom koncepte „pospolitosti“, ktorá tvorí osobitý svet, viac-menej oddelený od „spoločnosti“

ako veľkého inštitucionalizovaného a inštrumentálneho sveta, ktorý ju obklopuje. Ale už miera tohto vyčlenenia vedie k tomu, že v niektorých štátoch a kultúrach sa pojem komunálna politika interpretuje až fundamentalisticky – ako napríklad v ghándiovskej tradícii *swadeši* (spájajúcej silnú decentralizáciu moci s miestnou sebestačnosťou až autarkiou), v tradícii izraelských kibucov najmä v ich tradičnej podobe či v pokusmi o obnovenie výmenného poskytovania služieb bez používania peňazí (časodolár) alebo so zavádzaním vlastnej meny na miestnej úrovni.

Na druhej strane sa stretávame aj s veľmi slabým, neostrým vyčleňovaním sa obcí z okolitého prostredia, s veľmi nízkou mierou akcentovania sídelnej identity. Veľmi homogénna tradičná švédka spoločnosť (ešte do polovice minulého storočia značne rovnorodá etnicky – prakticky bez minorít, nábožensky – s výrazne dominantnou štátnou evanjelickou cirkvou, profesijne – s výraznou dominantnosťou stredných roľníkov, ale aj sídelne – s veľkou časťou územia, osídleného usadlosťami a nízkou mierou urbanizácie väčšiny územia) nebola prekážkou pri amalgamácií pôvodných obcí do nových desaťtisícových administratívnych *kommunen* jednoduchým zrušením pôvodných obecných hraníc v 50. a 70. rokoch. V niektorých štátoch a kultúrach pojem *komunálny* takmer neexistuje: pôvodná britská *parish*, najskôr pohltená prvým stupňom miestnej správy – *district* je dnes už zväčša rozpustená v jednostupňovom *local government* na úrovni *county* či *shire*.

Pri vymedzovaní obsahu pojmu obec rôzni autori hovoria o štyroch aspektoch – ekonomickom, sociálnom, územnom a kultúrnom (Kusý 2003), o dvoch dimenziách – sociálno-kultúrnej a environmentálno-ekonomickej (Metcalf 2008), o štyroch kritériách – o kritériu priestorovo-architektonickom, demografickom, ekonomickom a sociologickom (Petříková – Kusý 1999) atď. Naša ústava, v ktorej je obec vymedzená primárne ako územný celok, združujúci osoby, ktorý samostatne hospodári s vlastným majetkom a svojimi finančnými prostriedkami (čl. 64 ods. 2, čl. 65, ods. 1) i náš zákon o obecnom zriadení č. 369/1990 Zb., v ktorom je obec definovaná pomocou znakov územia (§ 1 ods. 1 a 2, § 2), majetku a financií (§ 7 a 8), osôb resp. obyvateľstva (§ 1 ods. 1 a 2, § 3) a podobne i český zákon o obciach č. 128/2000 Sb. (§ 1, § 2 ods. 1) používajú trojkritériálne, resp. trojdimenzionálne vymedzenie obce. Ide vlastne o tri oblasti záujmov, ktoré súvisia s troma konštitučnými znakmi obce: obec je jednotou sociálnou (tvoria ju ľudia), priestorovou (tvorí ju územie) a ekonomickou (tvorí ju majetok).

Základnou dimenziou je pritom jednoznačne dimenzia sociálna: „*Samosprávnym subjektom je spoločenstvo občanov, ktoré vzniklo na základe slobodnej voľby občanov alebo zo zákona. Územné samosprávne spoločenstvo je vymedzené jednak územím obce, regiónu, vyšším územným celkom a pod., jednak spoločenstvom občanov, ktorí na tomto teritóriu žijú, resp. majú trvalý pobyt. Personálna príslušnosť k územnému samosprávnemu spoločenstvu môže byť založená miestom narodenia, miestom trvalého alebo prechodného pobytu, existenciou nehnuteľného majetku, miestom platenia daní atď.*“ (Posluch – Cibulka 2003: 125). Sociálna dimenzia je teda základnou, východiskovou dimenziou obce, bez ktorej strácajú obe ďalšie reálny význam.